

**Гендерні аспекти
в роботі органів місцевого
самоврядування**

Збірник аналітичних документів та рекомендацій

42.973.696

загальна чисельність населення України

1. ГЕНДЕРНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Відповідно до публікації служби державної статистики України в жовтні 2014 року, загальна чисельність населення України складає 42.973.696 (ця цифра не включає в себе тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим та міста Севастополь). Відповідно до глобального індексу гендерного розриву у 2014 р. загальне зростання населення складає – 0,23%.

В цілому співвідношення статей населення (чоловіки/жінки) в 2014 році становило 0,85. Очікувана тривалість здорового життя – 67 років для жінок і 59 для чоловіків. Коефіцієнт співвідношення заробітної плати за аналогічну роботу жінок/чоловіків складає 0,69.

Дані, зібрані і представлені державними органами України в переважній більшості не є гендерно дисагредованими. В поодиноких випадках, коли така

Індекс гендерного розриву в Україні	Місце в рейтингу	Показник
2014 (з 142 країн)	56	0.706
2013 (з 136 країн)	64	0.694
2012 (з 135 країн)	64	0.689
2011 (з 135 країн)	64	0.686
2010 (з 134 країн)	63	0.687
2009 (з 134 країн)	61	0.690

Таб. 1: Індекс гендерного розриву

розбивка існує – в основному завдяки НУО, донорським та міжнародним організаціям.

Жіноча робоча сила дуже важлива для України; однак, статистичні дані про частку праці жінок у ВВП недоступні – значною мірою через те, що дані в розбивці по статі, навіть якщо вони існують, не публікуються у відкритих ресурсах.

Хоча у розподілі зайнятості людей віком 15-70 років доля жінок становить 51,39%, а чоловіків – 48,61%, заробітня плата жінок майже на 30% менше, ніж у чоловіків.

“Якщо б чоловіки і жінки отримували однакову зарплату, ВВП США збільшився б на 9%, Єврозони – на 13%, і Японії – на 16%” (звіт “Індекс гендерного розриву”).

За даними офіційних джерел, 61% співробітників управлінського рівню у сфері державного управління – жінки, але в основному не на посадах з доступом до прийняття рішень. На підприємствах і в компаніях є 47,5% жінок в управлінні. У самозайнятих і вільних професій частка жінок становить 50,5%. Оплата на цих посадах, як правило, нижче, ніж на тих, що мають доступ до прийняття рішень.

2. ГЕНДЕРНА СИТУАЦІЯ З ОСОБЛИВИМ АКЦЕНТОМ НА МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ/ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

У структурі обласного населення у загальній чисельності стабільно переважають жінки. За офіційними даними, загальне число чоловіків в Луганській області становить 45,7%, а жінок – 54,3%. Частка сільського населення менше, ніж міського. Існує різниця в співвідношенні між чоловіками і жінками в сільських і міських районах, при чому цей параметр є більш збалансованим у сільській місцевості (міське населення – на 1108,5 жінок є 923,9 чоловіків; у сільській місцевості на 168,1 жінок – 150,2 чоловіків).

В середньому, зарплата жінок не перевищує 70% від зарплати чоловіків по всій країні. Середньомісячна зарплата жінок в Луганській області становить 63,9% від зарплати чоловіків. Жіночі зарплати не перевищують чоловічі зарплати в жодному секторі економіки. Ця нерівність найбільш помітно проявляється в тих секторах економіки, де більшість співробітників складають жінки. Незважаючи на високу професійну компетентність та рівень освіти, жінки часто займають менш престижні і гірше оплачувані посади.

Як доказ гендерної нерівності та відсутності рівноваги між чоловіками і жінками в політичній сфері в Луганській області може служити число жінок депутатів обласних та міських рад, де відношення жінка/чоловік дорівнює 1:6,51 відповідно.

Більшість керівних позицій в законодавстві та сфер місцевого самоврядування займають чоловіки. Станом на 01.01.2009 р. 2575 жінок було зайнято в органах виконавчої влади Луганської області, серед яких на середніх управлінських позиціях – 858, і 1717 – на рівні спеціалістів. 740 жінок зайняті у сфері місцевого самоврядування. При цьому, серед них 3% мають третю категорію, 17,1% – четверту, 58% – п'яту, 81,1% – шосту, у той час як сьома категорія представлена майже виключно жінками. Ця статистика характерна для всіх регіонів України.

Статистика свідчить, що високопоставлені місцеві політики в регіоні є в основному чоловіками. Існує багато жінок серед членів сільських рад, менше – в обласній раді. Треба відзначити, що тенденція до гендерної рівності зростає серед керівників нижчого рівня. Зокрема, жінкам віддають перевагу в призначеннях на посади “спеціалістів” у законодавчій і виконавчій владі. Наприклад, у сільських радах працює переважна більшість жінок. Тим не менш, причини можуть бути і суто прагматичними, так як це може бути пов'язано з низьким рівнем заробітної плати.

3. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Мати більше жінок в радах не означає, що жіночі теми насправді вирішуються; причиною того, що теми, важливі для жінок не розглядаються належним чином в політиці загалом – недостатня обізнаність та брак розуміння гендерних питань.

Наступні проблеми характерні для гендерної ситуації в регіонах України:

- Відсутність політичної волі в просуванні гендерної трансформації;

- Перешкоди в системі законодавства;
- Дисбаланс у співвідношенні чоловіків і жінок у місцевих органах влади (на рівні доступу до прийняття рішень);
- Неналежне фінансування гендерних програм;
- Низький рівень інформованості населення з гендерних проблем (у суспільстві проблеми, що стосуються гендерних питань, не вважаються за проблеми взагалі);
- Представники засобів масової інформації недостатньо висвітлюють гендерні питання;
- Патріархальних традиції (переважають в областях, регіонах);
- Відсутність гендерно-чутливого бюджетування і гендерної експертизи регіональних програм;
- Відсутність регулярних гендерних соціальних досліджень і, в результаті, відсутність гендерно дісагредованих статистичних даних;
- Нестача кваліфікованих кадрів з питань гендерної політики
- Слабка реальна взаємодія між жіночими організаціями.

Досягнення гендерного паритету в представницьких органах влади і на вищих рівнях державного управління можливе шляхом вжиття рішучих заходів щодо подальшої адаптації національного законодавства до європейських стандартів. Що стосується обмеженого доступу до системи державного управління, нещодавно було впроваджено певні законодавчі зміни для того, щоб встановити гендерні квоти у представницьких органах і вищих рівнях державного управління, у списках кандидатів політичних партій і блоків (особливо щодо складу управління партії). Квоти слід вважати тимчасовим протекціоністським заходом держави по відношенню до своїх громадян, вони повинні компенсувати зневагу принципом гендерної рівності в українському суспільстві.

4. ЗАГАЛЬНІ УМОВИ І МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ ДОСЯГНЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Під час поглибленого вивчення теми і консультацій з партнерами проекту з'ясувалося, що більшість клієнтів, які безпосередньо звертаються по адміністративні послуги – жінки, більшість із прямих постачальників цих послуг в центрах надання адміністративних послуг – також жінки. Крім того, так сталося, що проблеми відходів і води, які безпосередньо пов'язані з домашнім господарством, не представляють великого інтересу для чоловіків. Таким чином, існує широке поле для вдосконалення та залучення жінок до процесів місцевого самоврядування.

Мета проекту в напрямку впровадження стратегій досягнення гендерної рівності означає, що при плануванні та реалізації заходів проекту щодо покращення муніципальної інфраструктури, надається особлива увага темі рівного доступу як для чоловіків, так і для жінок; надається сприяння представництву жінок в процесах обговорення та прийняття відповідних рішень. В результаті реалізації проекту, жінки матимуть змогу користуватися на індивідуальному, сімейному і громадському рівнях більш ефективною системою надання муніципальних послуг.

Практичне забезпечення рівних прав для жінок та чоловіків у рамках виконання відповідного закону та міжнародних зобов'язань України – невід'ємна частина шляху до реального підвищення рівня життя населення.

8 вересня 2005 року Верховна Рада України прийняла Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків". Цілком зрозуміло, що закон має здебільшого декларативний характер, що це лише перший крок складного шляху. 9 років потому, розробка практичного наповнювання процесу здобуття реальної рівності жінок і чоловіків у суспільному житті все ще не завершена. У 2014 році, Україна посіла 56 місце з 142 країн за індексом гендерної рівності згідно щорічного звіту Всесвітнього економічного форуму.

Сьогодні, гендерна проблематика в демократичних спільнотах визнається як одна із базових у вирішенні соціальних проблем. Стандарти щодо рівного ставлення до жінок і чоловіків є частиною як первинного, так і вторинного законодавства ЄС. Вони закріплені статтями Амстердамської угоди 1997 року та містяться у Директивах ЄС. Через підписання міжнародно-правових актів та інших документів, прийнятих на міжнародному рівні, Україна разом з іншими державами Європи й усього демократичного світу розділяє таке бачення, долучаючись до розв'язання цих проблем. У процесах європейської інтеграції вирішення проблемних питань у сфері рівності прав і можливостей жінок і чоловіків є невід'ємною складовою. Підписавши відповідні міжнародні зобов'язання, Україна має виконувати їх, при тому не лише гіпотетично, а й фактично, турбуючись в першу чергу про реалізацію прав своїх громадян та громадянок. Останні ініціативи виконавчої влади і Верховної Ради України дозволяють сподіватись на те, що підтримка гендерної політики на державному рівні надалі зростатиме.

На разі, в Україні існують певні механізми забезпечення гендерної рівності, таких як запровадження посад експертів з питань рівності/радників з гендерних питань; система гендерного квотування при формуванні органів місцевого самоврядування; розробка місцевих планів дій щодо включення гендерних компонентів до програм соціального та економічного розвитку територій та інші. Є відповідна законодавча та регуляторна база. Існує навіть можливість залучення коштів для гендерних ініціатив. Бракує обізнаності та ініціативи від, здавалося б, найбільш зацікавленої сторони – саме жінок. Обізнаність з гендерних питань є низькою з ряду причин. Поширене переконання, що гендерна рівність вже була досягнута за комуністичного режиму. Крім того, внаслідок багатьох існуючих в країні політичних та економічних проблем гендерна рівність не визначена як пріоритетне завдання ні у суспільстві загалом, ні у громадян. В той же час, брак якісних досліджень з гендерної тематики та належної гендерної статистики нівелює нечисленні спроби подолати брак інформації серед населення. Тож, одним з найважливіших напрямків роботи у напрямі забезпечення гендерної рівності проектом було обрано саме просвітницьку діяльність.

У тренінгах проекту “Реформа управління на сході України”, що реалізується Німецьким товариством міжнародного співробітництва GIZ на тему “Гендерні аспекти доступу та надання адміністративних послуг” наприкінці 2012 року прийняли участь 52 співробітника Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) з міст Луганськ, Свердловськ, Рубіжне і Стаханов. Всього в тренінгах взяло участь 43 жінки і 9 чоловіків.

Тема гендеру не була пріоритетною для більшості співробітниць і співробітників ЦНАП пілотних міст. Більшість учасників знайомі з поняттям гендерної рівності, проте інтерес до теми на початку тренінгів був швидше абстрактним, тема розцінювалася як мало застосовна до конкретних ситуацій на роботі і в повсякденному житті. У результаті дискусій, прикладів і більш глибокого знайомства з темою досягнення гендерної рівності в Україні, в Луганській області, у сфері державної служби та в органах місцевого самоврядування, ролі гендерних стереотипів на ринку праці, розгляду гендерних аспектів роботи ЦНАП, створення гендерного портрету співробітника ЦНАП та гендерного портрету клієнта ЦНАП, ролі гендерних стереотипів у кар'єрі співробітника органів місцевого самоврядування, увага і зацікавленість в темі виросли, про що говорять результати обробки анкет зворотнього зв'язку учасників. В цілому по всіх групах коефіцієнт зростання інтересу до теми гендеру становить 1,4.

Усний зворотний зв'язок від учасниць та учасників тренінгу говорить про розширення розуміння теми гендерної рівності та зміну деяких стереотипів сприйняття гендерних ролей, які існували раніше. Учасникам була рекомендована відповідна література і конкретні матеріали про ситуацію в Луганській області, також спеціально розроблені роздаткові матеріали з гендеру, посилення на законодавство з цього питання.

Рівень обізнаності кожного державного службовця має бути достатнім для впровадження гендерної рівності в роботу відповідного органу, тож він/вона має брати участь в регулярних тренінгах для набуття відповідних теоретичних знань і практичних навичок. Варто було б навіть розглядати доцільність обов'язкового навчання державних службовців з гендерних питань.

Виходячи з проведеної проектом роботи, доцільно буде проводити навчання серед співробітників органів місцевого самоврядування на наступні теми:

- загальна інформація по темі гендерної рівності в суспільстві: поняття гендеру, гендер в суспільстві, гендерні ролі, гендерні потреби, гендерна рівність як наскрізна тема, культурно-специфічні аспекти гендеру, гендерна ситуація в Україні
- “гендерна сліпота” і гендерна чутливість в суспільстві
- гендерні аспекти в державній службі: ситуація в інших країнах і ситуація в Україні
- практичні аспекти: гендер на робочому місці, гендер і робочий простір, гендер і мова ділового спілкування, гендер і режим роботи співробітників

5. ПРОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ НА ПРАКТИЦІ

Просування гендерної рівності може і повинно мати практичний, прикладний характер. Проект “Реформа управління на сході України” підтримує партнерські міста в створенні центрів надання адміністративних послуг (Луганськ, Рубіжне, Стаханов, Свердловськ, Северодонецьк, Алчевськ, Лисичанськ). Під час розробки технічної документації та створення концепції приміщень центрів було запропоновано організувати дитячі куточки.

До центрів часто звертаються матері з малолітніми дітьми, тому дуже важливо створити умови для їхнього комфортного там перебування. Тож у центрах було обладнано спеціальні зони: дитячі столики, стульчата, цікаві книжки, розмальовки та іграшки. А для батьків з немовлятами в туалетах було встановлено відкидні сповивальні столики. Ці нескладні та недорогі вдосконалення дозволили значно підвищити якість надання послуг значної частини населення міст.

Усі дані, що збираються в ході роботи проекту є гендерно дісагредованими. Проект намагається якнайширше залучати до участі в своїх заходах як

жінок, так і чоловіків. Усі інформаційні матеріали проекту готуються з використанням гендерно-чутливої мови, в піар-матеріалах та елементах дизайну уникається подання стереотипних образів жінок та чоловіків.

Центри надання адміністративних послуг мають інформаційні дошки, де, серед іншого можна ознайомитися з актуальною інформацією щодо просування гендерного рівності у країні, та в області зокрема.

Рівноправна участь жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства є передумовою для сталого економічного розвитку. Розрив між де-юре і де-факто просування гендерної рівності обумовлений, значною мірою, тим, що цей процес має недостатні економічні підстави. Пріоритет гендерної рівності досить опосередковано пов'язано з стратегічними та бюджетними документами (програмами соціально-економічного розвитку, стратегічними документами органів місцевого самоврядування тощо).

Органи місцевого самоврядування тримають руку на пульсі життя громад. Тож хто, як не вони, мають добре знати потреби і можливості громадян та громадянок. Саме на цьому рівні видається можливим найкраще вплинути на переклад ідеології забезпечення рівних можливостей в монетарне вираження. Мається на увазі урахування інтересів жінок у плануванні місцевих бюджетів. Варто відзначити, що Мінсоцполітики України неодноразово наголошувало, що саме місцеве самоврядування справляє визначальний вплив на забезпечення базових потреб і якість життя жінок і чоловіків, бо це найближчий до громадян рівень влади.

В 2015 році відбулись зміни в Податковому та Бюджетному кодексах, в результаті цих змін джерела наповнення місцевих бюджетів було істотно розширено. Так, тепер місцева влада збирає 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств, збори з роздрібного продажу підкацизних товарів та інше". За перше півріччя 2015 року бюджетна децентралізація збільшила доходи місцевих бюджетів на 37%, надходження до загального фонду місцевих бюджетів перевищили 44,6 млрд. гривень, що становить 60,7% від

річного обсягу надходжень, затвердженого місцевими радами. Всі ці кошти підуть на першочергові потреби місцевих громад, які вони самі визначають – благоустрій, дороги, ремонт шкіл, садків і таке інше. Відтак по іншому постає питання компетенції фахівців органів місцевого самоврядування, які готують програмні документи для реалізації проєктів регіонального розвитку.

6. ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ

Проєкт “Реформа управління на сході України” разом з партнерськими містами – Рубіжне, Северодонецьк та Лисичанськ – розробив та імплементував матрицю оцінки соціально-економічного впливу запланованих муніципалітетами заходів, зокрема в контексті гендерного розподілу ресурсів, пільг та відповідальності, а також забезпечення рівного доступу жінок та чоловіків до послуг та вигод на місцевому рівні.

Було проведено аналіз чинної нормативно-правової бази та наявності в містах-партнерах програмних документів з питань економічного та соціального розвитку. Також було досліджено практичні аспекти розробки муніципальних програмних документів.

Підготовки програм економічного і соціального розвитку, як правило, починається після схвалення проєктів законів про Державну програму економічного і соціального розвитку України та про Державний бюджет України (теоретично – після 15 вересня). Фактично строки можуть суттєво відрізнитись від визначених нормативно-правовими документами. Наприклад, програми економічного і соціального розвитку м. Лисичанська та м. Рубіжного на 2014 рік затверджено 30.01.2014. Як правило, це пов'язано із затвердженням Державного бюджету України із значною затримкою.

Процедура розробки може відрізнитись в залежності від міста. Наприклад, включати формування переліку пріоритетних цільових програм, громадське обговорення проєкту програми, консультації із дорадчими органами, створеними при міській раді, проведення нарад тощо.

Розробка програм економічного і соціального розвитку як на державному, так і на місцевому рівні тісно пов'язана із підготовкою проєкту бюджету на відповідний рік.

Ініціатива щодо розробки міських цільових програм, як правило, виходить від профільних органів державної влади регіонального рівня. Такі програми розробляються профільними виконавчими органами міських рад та затверджуються на 3-5 років.

Моніторинг виконання цільових програм здійснюється, як правило, один раз на рік. Обласними органами виконавчої влади можуть встановлюватись додаткові вимоги щодо періодичної звітності за про виконання цільових програм. Зміни до міських програм можуть вноситись за результатами моніторингу їх виконання, або (частіше) за ініціативи зацікавленого виконавчого органу міської ради.

Для органів місцевого самоврядування Луганської області форми для розробки програм економічного і соціального розвитку та типова структура програм економічного і соціального розвитку розробляються та надаються щороку Луганською обласною державною адміністрацією (відповідальний підрозділ – департамент економічного розвитку і торгівлі). Форми мають підрозділ “Очікуваний результат реалізації”, де, як правило, зазначається дуже стисла інформація про бажані результати виконання відповідного заходу. Може містити узагальнені кількісні показники (наприклад “Професійне навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації 280 безробітних осіб”, “Працевлаштування 200 осіб для проведення громадських та інших робіт тимчасового характеру”) або орієнтири для роботи (“Підвищення рівня інформованості населення щодо їх прав”, “Працевлаштування осіб з обмеженими можливостями на актуальні вакансії міста” тощо).

Таким чином, наявні форми, які використовуються для підготовки програмних документів, не завжди дозволяють належним чином проаналізувати ефективність та окремі аспекти реалізації запланованих заходів. Стосовно урахування гендерного аспекту – вони взагалі не інформативні.

Проектом було запропоновано розробити документ, який би надав муніципалітетам можливість на постійній основі перевіряти, чи було взято до уваги інтереси жінок, дітей, вразливих груп населення, під

час планування заходів, які буде включено до муніципального бюджету. В результаті експерт проекту розробив матрицю, яка включала декілька кроків аналізу місцевих програм регіонального розвитку:

Кроки аналізу програми	Результати
1. Стислий опис запланованого проекту/заходу	
2. Опис потенційних важливих наслідків або ризиків для жіночого та чоловічого населення (та/або дітей, пенсіонерів, вразливих груп населення і т.д.)	
3. Рекомендації щодо зниження ризиків і негативних наслідків та/або підсилення позитивного впливу	
4. Подання рекомендацій (слід зазначити): <ul style="list-style-type: none"> • До якого адміністративного чи політичного органу було подано/слід подати рекомендації, хто це повинен зробити (відповідальні особи) • Коли було подано/слід подати рекомендації (дата подання) • Форма подання рекомендацій (представлення та обговорення на засіданнях, в усній та/або письмовій формі, і т.д.) 	
5. Поправка або зміна до запланованого проекту/заходу: <ul style="list-style-type: none"> • Якщо так, то яка саме і якою мірою • Якщо ні, то чому 	

В підсумку, матриця мала стати практичним, зручним, нетрудомістким інструментом, завдяки якому органи місцевого самоврядування зможуть краще враховувати інтереси жінок, таким чином втілювати Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”.

Представники управлінь економіки Лисичанської, Рубіжанської та Северодонецької міських рад висловили зацікавленість у розробці матриці аналізу соціально-економічного впливу запланованих заходів. Тож, у 2014 року було розпочато роботу у цьому напрямку.

Після спільного аналізу наявних цільових програм, для тестування матриці представниками містами-партнерами було запропоновано міську цільову програму “Молодь і спорт”.

7. ОПИС ПРОЦЕСУ РОЗРОБКИ ТА ПІЛОТУВАННЯ МАТРИЦІ

7.1 Кроки аналізу соціально-економічного впливу заходів програми

1. Уточнення статистичних та демографічних характеристик громади (класифікація за віком, статтю, працездатністю, національністю, мовою, віросповіданням, тощо).
2. Визначення чутливих груп громади та їх долі серед загальної чисельності населення:
  - ознака групи
  - характеристика групи
  - чисельність
  - відсоток від загальної кількості населення
3. Перевірка логіки програми за допомогою контрольного списку запитань

Перевірочне запитання	Так	Ні	Коментар
Чи визначено в програмі територію на якій буде виконуватись програма?			
Чи визначено часові рамки для реалізації програми та окремих її заходів?			
Чи визначено розмір витрат для реалізації заходів програми?			
Чи визначено джерела надходження коштів, які потрібні для реалізації заходів програми?			
Чи відповідає формулювання загальної мети та конкретних цілей програми критеріям SMART?			
Чи визначено цільову групу програми? (групи та спільноти, яких безпосередньо торкнеться дія програми)			
Чи визначено бенефіціарів програми? (ті, хто отримують користь в довгостроковій перспективі на рівні суспільства)			
Чи визначено результати виконання програми? (перевірити на відповідність критеріям SMART)			
Чи відповідає основна діяльність заявленим цілям та чи призведе до отримання очікуваних результатів?			

7.2 Основні визначення та терміни

ЗАГАЛЬНА МЕТА (OVERALL OBJECTIVE) – мета, на досягнення якої спрямовано програму, як програма намагається змінити ситуацію, що існує зараз.

СПЕЦИФІЧНІ ЗАВДАННЯ (SPECIFIC OBJECTIVES) – нова ситуація, яку програма має створити, те що має бути “на виході” для досягнення загальної мети.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ (EXPECTED RESULTS) – результати, які мають бути під контролем структурного підрозділу міської ради, який відповідає за виконання програми.

Дії (ACTIVITIES) – те що треба зробити в рамках програми для досягнення очікуваних результатів.

ІНДИКАТОРИ ДОСЯГНЕНЬ, ЯКІ МОЖНА ОБ'ЄКТИВНО ПЕРЕВІРИТИ (OBJECTIVELY VERIFIABLE INDICATORS OF ACHIEVEMENT) – показники (прямі або непрямі), що демонструють прогрес виконання програми в досягненні мети, завдань та результатів і виконання дій.

ДЖЕРЕЛА ТА ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ (SOURCES AND MEANS OF VERIFICATION) – джерела інформації та

методи, що застосовуються для демонстрації досягнення мети, виконання завдань, підтвердження очікуваних результатів та виконання дій.

ОБОВ'ЯЗКОВІ УМОВИ (ASSUMPTIONS) – важливі події, умови, рішення або інші фактори, які знаходяться поза впливом/контролем проекту, що є необхідними для підтримання прогресу у досягненні мети, виконанні завдань, досягненні очікуваних результатів та виконання дій.

7.3 Запитання до Цілі програми за критеріями SMART

- Чи зрозуміло з формулювання чого треба досягти?
- Чи є можливість досягнути ціль (достатньо часових, матеріальних, людських ресурсів)?
- Який механізм досягнення цілі? Чи заплановані дії сприятимуть досягненню цілі?
- За який період треба досягти ціль?
- За якими показниками можна виміряти прогрес та те що ціль досягнуто?

S	Specific	Конкретне визначення	Чого треба досягти?
M	Measurable	Можливість виміряти	Як це виміряти? Які показники використовувати?
A	Achievable	Можливість досягти	Чи по силам це в цій ситуації?
R	Realistic	Реалістичність	Який механізм? Яким чином ваші дії сприятимуть досягненню цілі?
T	Timely	Своєчасність	За який період? В який момент та в якій послідовності? Яким чином ви дізнаєтесь що досягли успіху?

7.4 Розрахунок витрат та можливої вигоди різних груп населення від впровадження заходів програм соціально-економічного розвитку

Фактично аналіз вигод та витрат є способом збору, організації та обробки інформації про очікувані впливи від реалізації заходів програм соціально-економічного розвитку (програма СЕР).

Необхідність проведення аналізу обумовлюється тим, що розробці кожної програми СЕР повинен передувати етап вибору способу вирішення проблеми. Розробникові програми необхідно відповісти на питання, чи доцільним є реалізація саме такого комплексу заходів та чи не існує більш ефективних альтернатив розв'язання існуючої проблеми. Аналіз вигод та витрат і є раціональним методом прийняття рішень.

Основною метою аналізу є надання допомоги у виборі між альтернативними підходами для досягнення визначених цілей.

За допомогою здійснення аналізів вигод та витрат органи виконавчої влади можуть поліпшити якість своїх програмних документів. Поліпшення якості програмних документів буде відбуватися у випадку, якщо перед їх затвердженням і виконанням розробник запевниться, що попередньо здійснено оцінку як бажаних, так і небажаних очікуваних впливів від реалізації заходів програми.

Це є досить важливим з огляду на той факт, що орган виконавчої влади повинен чітко усвідомлювати, які наслідки матиме реалізація того чи іншого

заходу програми, що, своєю чергою, дозволить адекватно відслідковувати ефективність впровадження програми в цілому та вчасно робити необхідні корегування.

Аналіз представляє собою просту форму, яка містить перелік очікуваних позитивних, негативних та невизначених впливів від реалізації заходів програми, виражених у кількісній формі.

Проведення аналізу вигод та витрат схематично може бути поділене на такі основні етапи:

1. Визначення того, чиї вигоди та витрати будуть обраховуватися (вибір “точки зору”).
2. Визначення періоду, в межах якого буде проводитися розрахунок вигод та витрат.
3. Формування таблиці вигод та витрат.

1. ВИЗНАЧЕННЯ ТОГО, ЧИЇ ВИГОДИ ТА ВИТРАТИ ОБРАХОВУЮТЬСЯ (ВИБІР “ТОЧКИ ЗОРУ”).

На початку здійснення кожного аналізу аналітик повинен дати відповідь на питання, чиї саме витрати та вигоди від реалізації запропонованої програми будуть оцінюватися під час його проведення.

Вибрана “точка зору” не повинна змінюватися під час проведення аналізу. Це означає, що аналіз альтернативних заходів програми повинен здійснюватися з тієї “точки зору”, з урахуванням якої проводився аналіз запропонованих заходів.

При виборі “точки зору” слід усвідомлювати, що врахування під час аналізу “точки зору” лише однієї категорії, яка зазнає впливу внаслідок реалізації заходів програми СЕР, призводить до того, що результати аналізу можуть не дати правдиву відповідь на питання, чи є запропоноване регулювання найбільш ефективним способом досягнення мети.

2. ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРІОДУ, В МЕЖАХ ЯКОГО БУДЕ ПРОВОДИТИСЯ РОЗРАХУНОК ВИГОД ТА ВИТРАТ.

Вигоди та витрати, що можуть виникнути внаслідок реалізації програми, обраховуються відносно існуючої ситуації, тобто ситуації, коли впровадження програми ще не розпочалося (базисна ситуація).

Кінець періоду для розрахунку вигод та витрат визначається в залежності від характеру програми, та як правило він співпадає з періодом реалізації програми. В деяких випадках за кінець періоду для розрахунку вигод та витрат обирають момент, коли повинні з'явитись відчутні для цільових груп результати програми.

Після визначення періоду для розрахунку вигод та витрат всі альтернативні варіанти програми необхідно аналізувати лише в межах цього періоду.

3. ФОРМУВАННЯ ТАБЛИЦІ ВИГОД ТА ВИТРАТ.

Перед початком здійснення розрахунків необхідно чітко визначитися з переліком вигод та витрат, які будуть враховуватися під час проведення аналізу.

Для цього слід побудувати таблицю, до якої вносяться вигоди та витрати, що можуть виникнути внаслідок реалізації заходів запропонованої програми СЕР, для всіх вибраних категорій, точка зору яких буде враховуватися в аналізі.

За способом вираження всі вигоди та витрати від впровадження запропонованої програми можна поділити на три види:

- монетизовані (виражені в грошовому еквіваленті);
- числові (виражені в цифровій формі, але не монетизовані);
- текстові (виражені в текстовій формі).

При здійсненні аналізу перевага надається монетизованим або числовим формам. Однак на етапі побудови таблиці вигод та витрат слід враховувати всі можливі види вигод та витрат (тобто монетизовані, числові та текстові).

Таблиця вигод та витрат може мати такий вигляд:

Категорія (чутлива група населення)				
№	Вигоди		Витрати	
	Опис	Оцінка	Опис	Оцінка

У випадку коли програма спрямована на досягнення чітко визначеної нематеріальної вигоди (наприклад, зменшення соціальної напруги серед населення, забезпечення духовного розвитку суспільства тощо).

Якщо при впровадженні такої програми ніяких інших вигод не виникає, а отримана нематеріальна вигода не може бути виражена в монетизованій або числовій формі, при здійсненні аналізу здійснюється лише чіткий розрахунок витрат, за результатами якого будуть порівнюватися альтернативи.

В цьому випадку при побудові таблиці вигод та витрат до неї заносяться тільки витрати, які пов'язані з впровадженням заходів програми. Поряд з цим в аналізі необхідно чітко визначити, досягнення якої саме нематеріальної вигоди очікується від впровадження проекту.

Нижче наводиться приблизний перелік видів витрат та вигод, що можуть виникати для різних суб'єктів від реалізації заходів програм. Наведений перелік не є вичерпним і може застосовуватися при здійсненні аналізу як базисний. В залежності від особливостей запропонованої програми до цього переліку можуть додаватися або з нього можуть вилучатися інші види вигод чи витрат.

ВИТРАТИ

Стосовно державного та місцевих бюджетів:

Витрати на адміністрування виконання програми:

- витрати на оплату праці працівників органів влади, що задіяні в реалізації програми;
- видатки на збір та обробку інформації;
- експлуатаційні витрати.
- витрати на реалізацію заходів програми

Стосовно громади (в розрізі чутливих груп населення):

- Збільшення цін
- Збільшення витрат часу
- Зменшення пропозиції, вибору продукції або послуг, зниження показників якості продукції
- Зменшення кількості робочих місць та розміру оплати праці
- Зменшення соціальних видатків
- Виникнення негативних впливів (погіршення стану навколишнього природного середовища тощо)

ВИГОДИ

Стосовно державного та місцевих бюджетів:

- Доходи від збільшення бази оподаткування
- Зменшення соціальних видатків

Стосовно громади (в розрізі чутливих груп населення):

- Покращання соціального забезпечення
- Стабілізація, зниження цін на продукцію
- Покращання показників безпеки або якості продукції
- Покращання стану навколишнього природного середовища, здоров'я населення
- Зменшення кількості нещасних випадків
- Збільшення обсягів доходу (заробітної плати)

Після заповнення таблиці вигод та витрат перед початком проведення розрахунків необхідно провести корегування обраних вигод та витрат з метою уникнення подвійних підрахунків та вилучення трансфертних платежів.

При цьому на першому етапі корегування з таблиці вилучаються параметри, наявність яких призведе до здійснення подвійних підрахунків, а на другому етапі – параметри, які можна визначити як трансфертні платежі.

7.5 Проект матриці

Питання	Так	Ні	Коментар/ Пояснення
Пропонований захід позитивно впливає на жінок?			
Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?			
Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?			
Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?			
Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди/переваги від виконання заходу програми?			
Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?			
Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти/збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.			

Вплив (тобто описати потенційний вплив на гендерну рівність)	Позитивний/ негативний	Групи населення, які піддаються впливу	Кількість людей, які відчули вплив	Ймовірність дії впливу (певно/ймовірно/ можливо/важко визначити)	Сила впливу (великий вплив/ середній вплив/ слабкий вплив)	Інші коментарі (додаткові підтвердження та питання)

Важливо враховувати інтереси нижче перерахованих вразливих груп:

- інвалідність
- стать
- сексуальна орієнтація
- вік
- віросповідання та переконання
- вагітність/материнство
- люди за межею бідності/люди з низьким рівнем доходу
- бездомні
- колишні в'язні
- люди з низьким рівнем грамотності
- мешканці віддалених/сільських районів

На першому етапі експерт проекту провів аналіз нормативно-правової бази з питань розробки програмних документів.

Потім було розроблено перший варіант матриці оцінки гендерного впливу заходів програм соціально-економічного розвитку, та проведено тестову оцінку програмних документів міст Рубіжне, Лисичанськ та Северодонецьк. В цих містах працівники виконавчого комітету обрали декілька заходів міської цільової програми та відповіли по кожному заходу на запитання матриці. Програмні документи, що були запропоновані міськими радами для тестування матриці стосувались молодіжної та сімейної політики в містах Рубіжне, Лисичанськ та Северодонецьк. Аналіз відповідей, які були отримані від міських адміністрацій дозволив зробити декілька висновків.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ:

1. Бюджетні можливості фінансування заходів програми суттєво впливають на якість підготовки

самих програм. В більшості випадків програми містять заходи, які не потребують фінансування та виконуються в межах посадових інструкцій, це свідчить про дефіцит фінансування цільових програм. Недостатнє фінансування програм не дозволяє суттєво впливати на вирішення проблем заявлених у описовій частині програми, це призводить до появи заходів, які імітують вирішення проблем залишаючи ситуацію без змін. Бюджетна децентралізація призвела до появи додаткових ресурсів в місцевих бюджетах, отже потрібні певні заходи для зміни старих підходів до розробки заходів програм та проектів розвитку.

2. Якість цільових програм на пряму залежить від знань та навичок її розробників. Так, розробники не визначають групу бенефіціарів програми та/або не розуміють значення терміну “бенефіціар”. Формулювання цілей часто не відповідають критеріям SMART, заходи програми не мають показників результативності, а результати мають загальні формулювання які не можна виміряти. Відповідно виміряти вплив заходів на жінок та чоловіків в таких умовах досить складно. Аналізуючи тексти програм можна рекомендувати розробникам підвищити кваліфікацію в сфері проектного менеджменту та ознайомитись з підходами європейських країн до розробки проектів та програм.

3. В цілому, діюче законодавство України створює сприятливі умови для якісного програмування соціально-економічного розвитку територій, проте є певні пропозиції для покращення правового поля.

Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання є головним практичним інструментом та керівництвом к дії для працівників виконавчих комітетів міських рад. В методичних рекомендаціях є певні недоліки, усунення яких має призвести до покращення якості цільових програм. По-перше треба уточнити визначення термінів, які використовуються в методичних рекомендаціях. По-друге треба привести у відповідність описову частину методичних рекомендацій з додатками для збереження логіки підготовки, виконання та моніторингу регіональних цільових програм. По-третє треба додати типову форму з переліком показників результативності програми в цілому та окремих її заходів, зробивши акцент на показниках впливу заходів програми на чоловіків, жінок та різні соціальні групи.

7.6 Контрольний список запитань для перевірки логіки програми

Перевірочне запитання	Рубіжне	Лисичанськ	Северодонецьк
Чи визначено в програмі територію на якій буде виконуватись програма?	так	так	так
Чи визначено часові рамки для реалізації програми та окремих її заходів?	так	так	так
Чи визначено розмір витрат для реалізації заходів програми?	так	так	так
Чи визначено джерела надходження коштів, які потрібні для реалізації заходів програми?	так	так	так
Чи відповідає формулювання загальної мети та конкретних цілей програми критеріям SMART?	так	так	частково
Чи визначено цільову групу програми? (групи та спільноти, яких безпосередньо торкнеться дія програми)	так	так	так
Чи визначено бенефіціарів програми? (ті, хто отримають користь в довгостроковій перспективі на рівні суспільства)	ні	ні	ні
Чи визначено результати виконання програми? (перевірити на відповідність критеріям SMART)	визначено (не відповідають)	визначено (не відповідають)	так
Чи відповідає основна діяльність заявленим цілям?	так	так	так
Чи визначено індикатори досягнення очікуваних результатів?	так	так	так
Чи визначено джерела інформації для отримання інформації по індикаторам досягнень?	так	так	так
Чи визначено особливі умови які можуть вплинути на хід виконання програми?	ні	ні	так

ВИСНОВОК: Зазначені відповіді свідчать про суб'єктивну та досить завищено оцінку, яку надають розробники програми власному документу. Додаткова перевірка виявила, що більшість

використаних формулювань не дозволяють відслідкувати логіку програми та зрозуміти на отримання яких результатів націлені заходи програми.

8. АНАЛІЗ ЗАПОВНЕНИХ МАТРИЦЬ

	Запитання матриці	Висновок на підставі отриманих відповідей
1.	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	<p><i>Гендерні аспекти</i></p> <p>Подібне формулювання запитання спонукає до суб'єктивних та загальних відповідей, які не мають користі для вдосконалення програми. Майже всі заходи були оцінені як такі що позитивно впливають на чоловіків та жінок, проте важко зрозуміти яким чином деякі заходи взагалі на щось впливають. Переважна більшість заходів не має вимірюваних показників результативності.</p> <p><i>Рекомендація:</i> змінити підхід до визначення показників результативності, показники мають бути вимірюваними та диференційованими за гендерною або соціальною ознакою.</p>
2.	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	
3.	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?	<p><i>Залучення та консультації</i></p> <p>Ці запитання мають відношення до програми в цілому та їх не доречно включати в матрицю оцінки окремих заходів оскільки відповіді дублюються.</p> <p><i>Рекомендація:</i> змінити формулювання та віднести це запитання до програми в цілому</p>
4.	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?	<p><i>Поінформованість</i> (висновки та рекомендації як в п. 3)</p>
5.	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди/переваги від виконання заходу програми?	<p><i>Доступність</i> (висновки та рекомендації як в п. 3)</p>
6.	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	<p>Розробники програми потребують роз'яснень терміну "Гендерно-відчутні результати"</p> <p><i>Рекомендація:</i> розробити тлумачення з прикладами гендерно-відчутних результатів</p>
7.	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти/збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.	<p>Оскільки взагалі важко виміряти або просто з'ясувати який вплив мають заходи програми то визначення потреби в модифікації програми для вирівнювання впливу на різні вразливі групи також викликає складнощі.</p> <p><i>Рекомендація:</i> (як і в п. 1 та 2) змінити підхід до визначення показників результативності, показники мають бути вимірюваними та диференційованими за гендерною або соціальною ознакою.</p> <p>Такі зміни дозволять планувати певні цільові показники, відслідковувати відхилення, аналізувати причини відхилення та вносити модифікації для вирівнювання впливу.</p>

ВИСНОВОК: використання матриці оцінки впливу неможливо поширити без законодавчого підкріплення, оскільки державні службовці та працівники органів місцевого самоврядування не будуть цей інструмент використовувати без нормативних або законодавчих підстав. Для законодавчого підкріплення використання матриці оцінки гендерного впливу підходить Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України №367 від 04.12.2006 р., який затверджує “Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання”. Шляхом внесення змін до цього нормативного документу можна змінити підхід до планування та оцінки впливу на території усієї України.

Проект **“Реформа управління на сході України”**, що реалізується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH і надалі докладатиме зусиль для підтримки органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення гендерної рівності, зокрема у розширенні та поглибленні економічних можливостей жінок, що має прямий вплив на підвищення ефективності місцевого самоврядування та на якість життя усього населення України.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ МАТЕРІАЛИ:

- РМВоК (2012)
- Методи дослідження проблем (ТЦК)
- SWOT аналіз шляхів вирішення проблеми
- Критерії SMART для постановки цілей
- Логічна матриця Європейської Комісії
- Проектний / програмний цикл місцевої політики
- Форми громадської участі в місцевій політиці

ДОДАТКИ

1. Нормативно-правова база з питань розробки програмних документів
2. Проект Закону України “Про державне стратегічне планування”
3. Документи, що було розроблено партнерськими містами
4. “Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання” (з коментарями та пропозиціями).

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ПИТАНЬ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТІВ

При підготовці програмних документів на місцевому рівні використовується така нормативно-правова база.

1. Закон України від 23.03.2000 № 1602-III "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України".

Закон визначає формування системи прогнозних і програмних документів в Україні.

Особливості:

1) Згідно із основними принципами:

- органи місцевого самоврядування самостійно розробляють та виконують програмні документи, проте мають при їх розробці мають виходити із загальнодержавних інтересів (принципи самостійності та дотримання загальнодержавних інтересів);
- принцип рівності передбачає врахування інтересів органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання;
- програми розробляються на основі офіційних даних державних органів (принцип об'єктивності);

2) В цілому, принципи прогнозування та розробки програмних документів спрямовані скоріше на захист прав суб'єктів господарювання.

3) Законом визначена структура системи прогнозних та програмних документів (див. Додаток 1).

4) Відповідно до зазначеного закону в АРК, областях, районах та містах розробляються прогнози економічного і соціального розвитку на середньостроковий період (на п'ять років) та програми економічного і соціального розвитку на короткостроковий період (щороку).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 "Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету"

Визначає порядок розробки прогнозних та програмних документів, а також проекту Державного бюджету України.

Особливості:

1) Центральними органами виконавчої влади, відповідальними організацію зазначеної роботи є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (прогнозні та програмні документи) та Міністерство фінансів України (Державний бюджет України).

2) Постановою затверджено типові структури прогнозу економічного і соціального розвитку міста на середньостроковий період та програми економічного і соціального розвитку міста на короткостроковий період (додається, див. "Етапи розробки прогнозних, програмних документів та проекту Державного бюджету України (узагальнена схема)").

3) Процеси підготовки прогнозних та програмних пов'язані та скоординовані із процесом підготовки Державного бюджету України.

4) Строки підготовки місцевих програм економічного і соціального розвитку залежать від схвалення Кабінетом Міністрів України проектів законів про Державну програму економічного і соціального розвитку України та про Державний бюджет України. Тобто, відповідні програми мають бути підготовлені до 15 листопада (за умови виконання центральними органами виконавчої влади всіх робіт у визначений строк).

3. Закон України від 18.03.2003 № 1621-IV "Про державні цільові програми"

Визначає засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм.

Особливості:

- 1) Метою державних цільових програм є розв'язання окремих проблем економіки і суспільства, які потребують державної підтримки.
- 2) Містить класифікацію державних цільових програм (див. Додаток 2).
- 3) Державні цільові програми враховуються при підготовці Державного бюджету України.
- 4) Заходи, завдання та показники державних цільових програм, спрямованих на розвиток окремих адміністративно-територіальних одиниць, включаються до програм економічного і соціального розвитку відповідних територій.
- 5) Визначено стадії підготовки цільових програм (див. Додаток 3).
- 6) Ініціювати підготовку державних цільових програм можуть центральні органи виконавчої влади, обласні ради та обласні державні адміністрації.
- 7) Державні цільові програми затверджуються законом або Кабінетом Міністрів України (в залежності від напрямку).

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106 "Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм"

Визначає механізм розроблення, погодження, подання для затвердження та виконання державних цільових програм. Деталізує положення Закону України "Про державні цільові програми". Також зазначеною постановою затверджено типові форми, які використовуються для розробки державних цільових програм.

Форми для розробки програм економічного і соціального розвитку, які використовуються містами-пілотами

Форми та типова структура програм економічного і соціального розвитку розробляються та надаються щороку Луганською обласною державною адміністрацією (відповідальний підрозділ - департамент економічного розвитку і торгівлі).

Зразок форми, за якою розробляються заходи міських програм економічного і соціального розвитку, додається.

Власні рішення, якими регламентовано вимоги до розробки програм економічного і соціального розвитку Лисичанською, Рубіжанською та Стахановською міськими радами не приймалися, форми та шаблони не розроблялись.

Коментар до форми:

У графі "Очікуваний результат реалізації", як правило, зазначається дуже стисла інформація про бажані результати виконання відповідного заходу. Може містити узагальнені кількісні показники (наприклад "Професійне навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації 280 безробітних осіб", "Працевлаштування 200 осіб для проведення громадських та інших робіт тимчасового характеру") або орієнтири для роботи ("Підвищення рівня інформованості населення щодо їх прав", "Працевлаштування осіб з обмеженими можливостями на актуальні вакансії міста" тощо).

Таким чином, наявні форми, які використовуються для підготовки програмних документів, не завжди дозволяють належним чином проаналізувати ефективність та окремі аспекти реалізації запланованих заходів.

Орієнтовні етапи та терміни розробки місцевих програм економічного і соціального розвитку

№	Етап	Виконавець
1	Ініціювання розробки програм економічного і соціального розвитку, направлення виконавчим комітетам міських рад міст обласного значення методичних рекомендацій, форм та примірної структури, вимог до програм та графіків їх підготовки.	Луганська обласна державна адміністрація (департамент економічного розвитку і торгівлі)
2	Визначення координатора робіт з підготовки програми (як правило, управління економіки)	Міський голова, профільний заступник міського голови
3	Підготовка запитів до інших виконавчих органів міської ради, місцевих органів виконавчої влади, інших підприємств, установ та організацій щодо надання пропозицій до проекту програми	Координатор робіт з підготовки програми (управління економіки)
4	Підготовка аналітичної складової програми (на підставі статистичних даних та інформації інших органів влади)	Координатор робіт з підготовки програми (управління економіки), інші виконавчі органи згідно із розподілом повноважень
5	Узагальнення пропозицій та підготовка проекту програми	Координатор робіт з підготовки програми (управління економіки)
6	Узгодження проекту програми з міським головою/профільним заступником міського голови	Координатор робіт з підготовки програми (управління економіки)
7	Погодження розділів проекту програми з відповідними структурними підрозділами Луганської обласної державної адміністрації	Координатор робіт з підготовки програми (управління економіки)
8	Внесення проекту програми на розгляд виконавчого комітету міської ради	Координатор робіт з підготовки програми (управління економіки)
9	Схвалення проекту програми	Виконавчий комітет міської ради
10	Внесення проекту програми на розгляд міської ради	Виконавчий комітет міської ради, координатор робіт з підготовки програми
11	Затвердження програми	Міська рада

Підготовки програм економічного і соціального розвитку, як правило, починається після схвалення проектів законів про Державну програму економічного і соціального розвитку України та про Державний бюджет України (теоретично - після 15 вересня). Фактично строки можуть суттєво відрізнятись від визначених нормативно-правими документами.

Наприклад, програми економічного і соціального розвитку м. Стаханова та м. Рубіжного на 2014 рік затверджено 30.01.2014; у м. Лисичанську відповідна програма знаходиться на стадії розробки (станом на 24.02.2014). Як правило, це пов'язано із затвердженням Державного бюджету України із значною затримкою.

Процедура розробки може відрізнятись в залежності від міста. Наприклад, включати формування переліку пріоритетних цільових програм, громадське обговорення проекту програми, консультації із дорадчими органами, створеними при міській раді, проведення нарад тощо.

Розробка програм економічного і соціального розвитку як на державному, так і на місцевому рівні тісно пов'язана із підготовкою проекту бюджету на відповідний рік.

Наявність програм економічного і соціального розвитку в містах-пілотах

У місті Рубіжному діє Програма соціально-економічного і культурного розвитку міста Рубіжне на 2014 рік, затверджена рішенням Рубіжанської міської ради від 30 січня 2014 року № 38/47.

У місті Стаханові діє Програма економічного і соціального розвитку м. Стаханова на 2014 рік, затверджена рішенням Стахановської міської ради від 30 січня 2014 року № 988/3.

У місті Лисичанську щорічно приймається Програма заходів соціально-економічного розвитку міста Лисичанська на відповідний рік в об'ємі затвердженого міського бюджету (станом на 24 лютого 2014 року була у стадії розробки).

Пропозиції щодо подальшого проведення дослідження

- 1) Провести інтерв'ю з представниками міських рад, відповідальними за розробку програм економічного і соціального розвитку (перелік питань додається).
- 2) Визначити зацікавленість керівництва міст-пілотів у розробці та використанні матриці соціально-економічного впливу запланованих заходів.
- 3) Уточнити перелік суб'єктів, які можуть використовувати матрицю соціально-економічного впливу запланованих заходів.
- 4) Визначити прийнятні для всіх міст-пілотів заходи програм економічного і соціального розвитку, на яких доцільно опрацювати матрицю економічного і соціального впливу запланованих заходів.

Система прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку

(відповідно до Закону України від 23.03.2000 № 1602-III "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України")

Примітки:

- 1) У разі необхідності прогнозні і програмні документи економічного і соціального розвитку можуть розроблятися на більш тривалий період.
- 2) Місцеві програми економічного і соціального розвитку мають враховувати щорічне послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України.

Класифікація державних цільових програм

(відповідно до Закону України від 18.03.2003 № 1621-IV "Про державні цільові програми").

ЕКОНОМІЧНІ

розв'язання комплексних галузевих і міжгалузевих проблем виробництва, підвищення його ефективності та якісних характеристик, забезпечення ресурсозбереження, створення нових виробництв, розвиток виробничої кооперації

НАУКОВІ

забезпечення виконання фундаментальних досліджень у галузі природничих, суспільних і технічних наук

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ

розв'язання найважливіших науково-технічних проблем, створення принципово нових технологій, засобів виробництва, матеріалів, іншої наукоємної та конкурентоспроможної продукції

СОЦІАЛЬНІ

розв'язання проблем підвищення рівня та якості життя, проблем безробіття, посилення соціального захисту населення, поліпшення умов праці, розвиток охорони здоров'я та освіти

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ

розв'язання проблем національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб людини

ЕКОЛОГІЧНІ

здійснення загальнодержавних природоохоронних заходів, запобігання катастрофам екологічного характеру та ліквідація їх наслідків

ОБОРОННІ

посилення обороноздатності держави

ПРАВО-ОХОРОННІ

забезпечення правоохоронної діяльності, боротьби із злочинністю та державної безпеки

Державні цільові програми можуть бути спрямовані на розв'язання інших проблем, у тому числі регіонального розвитку, що мають державне значення

Стадії розроблення та виконання державної цільової програми
(відповідно до Закону України від 23.03.2000 № 1602-III "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України")

Ініціювання розроблення державної цільової програми, розроблення та громадське обговорення концепції програми

Схвалення концепції програми та прийняття рішення щодо розроблення проекту програми, визначення державного замовника та строків її розроблення

Розроблення проекту програми – визначення заходів і завдань, що пропонуються для включення до неї, а також обсягів і джерел фінансування

Державна експертиза проекту програми

Погодження та затвердження програми

Проведення конкурсного відбору виконавців заходів і завдань програми

Організація виконання заходів і завдань програми, здійснення контролю за їх виконанням

Підготовка та оцінка щорічних звітів про результати виконання програми, а в разі потреби – проміжних звітів

Підготовка та опублікування в офіційних друкованих виданнях заключного звіту про результати виконання програми

ДОДАТОК 2

ПРОЕКТ
Вноситься
Кабінетом Міністрів України
" " 20 __ р.

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ДЕРЖАВНЕ СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи державного стратегічного планування розвитку країни, адміністративно-територіальних одиниць, встановлює загальний порядок розроблення, схвалення, виконання, моніторингу, оцінки, контролю документів державного стратегічного планування та повноваження учасників такого планування.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів.

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

- 1) державне прогнозування – функція державного управління з науково обґрунтованого передбачення і оцінки напрямів розвитку країни, окремих видів економічної діяльності та адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням сценарних умов розвитку на прогнозний період;
- 2) державне стратегічне планування – функція державного управління з визначення цілей та напрямів розвитку, з урахуванням наявних ресурсів, обрання пріоритетів, розроблення та виконання взаємозв'язаних завдань і заходів соціально-економічного розвитку;
- 3) моніторинг – збір, систематизація, проведення аналізу і узагальнення звітів та іншої інформації про хід виконання документів державного стратегічного планування для забезпечення належного та своєчасного досягнення очікуваних результатів;
- 4) оцінка результативності виконання документів державного стратегічного планування – визначення ступеня досягнення результатів (цілей) з урахуванням витрат;
- 5) стратегія – документ, в якому визначаються стратегічні цілі, пріоритети та напрями розвитку країни, окремих видів економічної діяльності та адміністративно-територіальних одиниць на довгострокову перспективу;
- 6) стратегічний план діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України – документ планування діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади, що визначає стратегічні цілі, завдання, шляхи їх виконання та очікувані результати діяльності з урахуванням наявних ресурсів; спрямований на досягнення цілей, визначених документами державного стратегічного планування вищого рівня, та охоплює діяльність відповідного центрального органу виконавчої влади;
- 7) річний план роботи центрального органу виконавчої влади – документ планування діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади на плановий рік;
- 8) прогноз – документ, що містить визначені на базі сценарних припущень основні прогнозні макропоказники та характеристики соціально-економічного розвитку країни, окремих видів економічної діяльності або адміністративно-територіальних одиниць у прогнозному періоді та використовується для обґрунтування і прийняття конкретних управлінських рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

- 9) реалізація Стратегії розвитку України, Державної стратегії регіонального розвитку України, регіональних стратегій розвитку, Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації), стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України, планів реалізації регіональних стратегій розвитку, стратегічних планів розвитку суб'єктів господарювання державного сектору економіки, річних планів роботи центральних органів виконавчої влади та річних фінансових планів державних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі – виконання завдань і заходів, спрямованих на досягнення визначених цілей, цільових проміжних і кінцевих індикаторів, передбачених цими документами;
- 10) розроблення документів державного стратегічного планування – процес аналізу, моделювання, формування бачення та визначення стратегічних цілей, напрямів, пріоритетів, завдань та заходів, шляхів їх досягнення та ресурсного забезпечення.

Стаття 2. Принципи державного стратегічного планування.

1. Державне стратегічне планування базується на принципах:

- 1) цілісності, який полягає у застосуванні єдиних підходів до організації та порядку здійснення процесу державного стратегічного планування, включаючи формування звітності про виконання документів державного стратегічного планування;
- 2) внутрішньої збалансованості, який полягає в узгодженні всіх документів системи державного стратегічного планування за цілями і напрямами розвитку, пріоритетами, завданнями та заходами;
- 3) наукової обґрунтованості, яка забезпечується шляхом розроблення документів державного стратегічного планування на науковій основі, постійного удосконалення методології та використання світового досвіду у сфері стратегічного планування;
- 4) гласності та прозорості, який полягає в тому, що документи державного стратегічного планування є доступними для громадськості, а їх проекти є предметом громадського обговорення. Інформація про цілі, пріоритети та показники таких документів використовується суб'єктами господарювання для планування своєї діяльності;
- 5) результативності та ефективності функціонування системи державного стратегічного планування, який полягає в тому, що вибір засобів і методів досягнення цілей розвитку країни повинен забезпечувати досягнення запланованих результатів з найменшими витратами ресурсів, а оцінка досягнення цілей залежить від отриманих результатів;
- 6) дотримання загальнодержавних інтересів, який полягає в тому, що міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та Верховна Рада Автономної Республіки Крим розробляють документи державного стратегічного планування виходячи з потреби забезпечення реалізації загальнодержавної соціально-економічної політики;
- 7) рівності, який полягає в дотриманні прав та врахуванні інтересів територіальних громад і суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;
- 8) безперервності та повноти прийняття рішень, пов'язаних з державним стратегічним плануванням, який полягає у виконанні встановлених законодавством процедур для досягнення цілей державного стратегічного планування;
- 9) партнерства, який передбачає тісну співпрацю між міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, об'єднаннями громадян, суб'єктами господарювання в процесі виконання документів державного стратегічного планування, проведення моніторингу та оцінки виконання визначених завдань;
- 10) фінансової забезпеченості, який передбачає, що при розробленні та затвердженні документів стратегічного планування, реалізація яких потребує використання фінансових ресурсів, повинні бути визначені реальні джерела фінансування відповідних заходів.

Стаття 3. Законодавство про державне стратегічне планування.

1. Законодавство про державне стратегічне планування складається з Конституції України, Бюджетного кодексу України, законів України "Про Кабінет Міністрів України", "Про цільові програми", "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики", цього та інших законів, а також прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

2. До сфери застосування цього закону не відноситься питання стратегічного планування у оборонній сфері.

3. У разі, якщо іншим нормативно-правовим актом порядок розроблення, схвалення, виконання, моніторингу, оцінки, контролю документів державного стратегічного планування та повноважень учасників такого планування визначаються інакше, ніж у цьому Законі, застосовуються відповідні норми цього Закону та Закону України "Про цільові програми".

4. У разі внесення змін до документів стратегічного планування (Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації), Прогнозу економічного і соціального розвитку України) здійснюються, за необхідності, відповідні корегування інших документів стратегічного планування, розроблених на основі цих документів.

Стаття 4. Джерела фінансування розроблення документів державного стратегічного планування.

1. Розроблення документів державного стратегічного планування здійснюється в установленому порядку за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, в межах коштів, передбачених на утримання органу, що здійснює розроблення документу, у відповідному бюджеті на відповідний рік, а також інших джерел не заборонених законодавством.

Розділ II ДОКУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Стаття 5. Система документів державного стратегічного планування.

1. Документи державного стратегічного планування розробляються на довгостроковий, середньостроковий та короткостроковий період.

2. На довгостроковий період (більше п'яти років) розробляються:

- 1) Стратегія розвитку України;
- 2) Державна стратегія регіонального розвитку України;
- 3) регіональні стратегії розвитку;
- 4) загальнодержавні цільові програми.

3. На середньостроковий період (від трьох до п'яти років) розробляються:

- 1) Програма діяльності Кабінету Міністрів України;
- 2) щорічне послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;
- 3) основні напрями економічної та бюджетної політики (Бюджетна декларація);
- 4) плани реалізації регіональних стратегій розвитку;
- 5) Прогноз економічного і соціального розвитку України;
- 6) Прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди;
- 7) Прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди;
- 8) державні цільові програми;
- 9) міжрегіональні та регіональні цільові програми;
- 10) стратегічні плани діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України;
- 11) стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання державного сектору економіки;
- 12) основні засади грошово-кредитної політики.

4. На короткостроковий період (один рік) розробляються:

- 1) Державний бюджет України;
- 2) місцеві бюджети;
- 3) прогнози і програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя;
- 4) річні плани роботи центральних органів виконавчої влади;
- 5) річні фінансові плани державних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі;
- 6) прогнозні баланси попиту та пропозиції товарів і послуг.

5. Інші документи стратегічного характеру не можуть суперечити документам стратегічного планування визначеним у даній статті. Виконання таких документів відбувається лише у частині, що не суперечить документам стратегічного планування.

Стаття 6. Вимоги до документів державного стратегічного планування.

1. Під час розроблення документів державного стратегічного планування враховуються Програма діяльності Кабінету Міністрів України, щорічні та позачергові послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, інші документи стратегічного характеру, що схвалюються Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, чинні міжнародні договори України.

У разі якщо документи державного стратегічного планування, що приймаються у формі закону, містять положення, що не узгоджуються з положеннями інших законів, такі документи повинні містити зміни до відповідних законів.

2. Документи державного стратегічного планування, що розробляються на середньо- та короткострокову перспективу, повинні відповідати положенням документів державного стратегічного планування, що розробляються на довгострокову перспективу. Положення документів державного стратегічного планування, що розробляються на середньо- та короткострокову перспективу, які суперечать положенням документів державного стратегічного планування, що розробляються на довгострокову перспективу, застосуванню і виконанню не підлягають.

3. Документи державного стратегічного планування, що розробляються на короткострокову перспективу, повинні відповідати положенням документів державного стратегічного планування, що розробляються на довго- та середньострокову перспективу. Положення документів державного стратегічного планування, що розробляються на короткострокову перспективу, які суперечать положенням документів державного стратегічного планування, що розробляються на середньо- та довгострокову перспективу, застосуванню і виконанню не підлягають.

Стаття 7. Забезпечення публічності та прозорості документів державного стратегічного планування.

1. Документи державного стратегічного планування оприлюднюються в порядку та строки, визначені Законом України "Про доступ до публічної інформації", з урахуванням вимог законодавства у сфері охорони державної та комерційної таємниці.

Стаття 8. Моніторинг та оцінка результативності виконання документів державного стратегічного планування.

1. Документи державного стратегічного планування, визначені у статтях 9-11, 15-19 цього Закону, підлягають моніторингу та оцінці результатів їх виконання.

Порядок проведення моніторингу та оцінки результатів виконання документів державного стратегічного планування визначається Кабінетом Міністрів України.

У разі якщо порядок проведення моніторингу та оцінки результатів виконання документа державного стратегічного планування визначено законами України або актами Президента України, застосовується положення такого закону України або акта Президента України.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, створює та веде реєстр документів державного стратегічного планування. Порядок ведення такого реєстру встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Фінансування створення та функціонування реєстру здійснюється за рахунок коштів державного бюджету України.

Органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані надавати інформацію, необхідну для ведення реєстру, в порядку і в строки, визначені Кабінетом Міністрів України.

Стаття 9. Стратегія розвитку України.

1. Стратегія розвитку України розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, на період не менше ніж десять років.

Кабінет Міністрів України розглядає і схвалює проект Стратегії розвитку України та подає на затвердження Верховній Раді України.

2. У Стратегії розвитку України відображаються:

- 1) стратегічні цілі та індикатори їх досягнення на десятирічний період та проміжні індикатори на п'ятирічний період;
- 2) результати аналізу тенденцій, характеристика та основні проблеми соціально-економічного розвитку, характеристика гео економічного становища та конкурентних переваг України, результати проведення оцінки стану навколишнього природного середовища, природно-ресурсного, виробничого, трудового, наукового, інноваційного та фінансового потенціалу;
- 3) пріоритетні напрями розвитку держави, основні завдання із зазначенням етапів їх виконання.

3. До Стратегії розвитку України додаються:

- 1) довгостроковий прогноз основних макроекономічних показників;
- 2) демографічний прогноз;
- 3) прогноз науково-технологічного розвитку.

4. Стратегія розвитку України є основою для розроблення інших документів державного стратегічного планування.

5. На реалізацію Стратегії розвитку України розробляються Основні напрями економічної та бюджетної політики (Бюджетна декларація) та стратегічні плани діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Державна стратегія регіонального розвитку України.

1. Державна стратегія регіонального розвитку України розробляється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної регіональної політики, протягом двох місяців після затвердження Стратегії розвитку України на строк її дії та з урахуванням положень зазначеної Стратегії.

Державна стратегія регіонального розвитку України затверджується Кабінетом Міністрів України.

У разі незатвердження Стратегії розвитку України Державна стратегія регіонального розвитку України розробляється відповідно до положень Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів".

2. У Державній стратегії регіонального розвитку України відображаються:

- 1) результати аналізу соціально-економічного розвитку регіонів;
- 2) стан навколишнього природного середовища та природно-ресурсний потенціал регіону;
- 3) характеристика основних проблем розвитку регіонів;
- 4) основні пріоритети державної регіональної політики на відповідний період;

- 5) стратегічні цілі і напрями регіонального розвитку та міжрегіонального співробітництва;
- 6) основні завдання регіонального розвитку та етапи їх реалізації;
- 7) система моніторингу реалізації та оцінки результативності реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України.

3. Проект Державної стратегії регіонального розвитку України підлягає погодженню з Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, іншими суб'єктами регіональної політики в частині, що стосується їх інтересів.

Стаття 11. Регіональні стратегії розвитку.

1. Регіональні стратегії розвитку розробляються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, протягом шести місяців після прийняття Державної стратегії регіонального розвитку України на період дії та з урахуванням положень зазначеної Державної стратегії.

Регіональні стратегії розвитку розробляються з урахуванням положень Стратегії розвитку України.

Регіональні стратегії розвитку та зміни до них затверджуються відповідно Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами.

2. У регіональних стратегіях розвитку відображаються:

- 1) результати аналізу тенденцій, характеристика та основні проблеми соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, відповідних областей;
- 2) стратегічні цілі, пріоритети розвитку регіону на відповідний період;
- 3) оперативні цілі, які забезпечуватимуть досягнення стратегічних цілей;
- 4) основні завдання, етапи та механізми їх реалізації;
- 5) система моніторингу та оцінки її реалізації.

До регіональних стратегій розвитку додаються переліки регіональних і місцевих програм та інвестиційних проектів.

3. Розроблення регіональних стратегій розвитку здійснюється з урахуванням стратегій розвитку міст, першочергового розвитку депресивних територій, стратегічних пріоритетів розвитку районів, розташованих на території відповідного регіону.

4. Реалізація регіональних стратегій розвитку здійснюється шляхом розроблення та виконання планів реалізації регіональних стратегій розвитку, які конкретизуються у програмах економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст.

Стаття 12. Прогноз економічного і соціального розвитку України.

1. Прогноз економічного і соціального розвитку України розробляється та затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, щороку на плановий та два наступних роки до 20 квітня року, що передує плановому, та оприлюднюється зазначеним органом до 25 квітня року, що передує плановому.

Прогноз економічного і соціального розвитку України використовується під час розроблення Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації), Державного бюджету України, стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України та інших документів державного стратегічного планування.

2. У Прогнозі економічного і соціального розвитку України відображаються:

- 1) на плановий рік:
  - результати оцінки тенденцій розвитку з визначенням основних факторів, що вплинули на його динаміку;
  - очікувані зміни у зовнішньоекономічній ситуації та оцінка їх впливу на економіку країни;
  - сценарні умови розвитку економіки;
  - прогнозні показники економічного і соціального розвитку з відповідним обґрунтуванням;
  - основні макроекономічні баланси національної економіки (зведені національні рахунки для економіки в цілому, таблиця "витрати - випуск", платіжний баланс);
  - ризики та альтернативні сценарії економічного і соціального розвитку країни;
- 2) на два наступних роки основні прогнозні макропоказники з характеристикою сценарних умов і тенденцій розвитку та ризиків.

3. Перелік основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України затверджується керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку.

Стаття 13. Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України.

У щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України відображаються цілі, пріоритетні напрями та завдання розвитку країни на середньостроковий період, передбачаються заходи щодо неухильного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, вдосконалення нормативно-правових механізмів регулювання суспільних відносин.

Положення щорічного послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України враховуються під час розроблення Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації), Державного бюджету України, стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України та інших документів державного стратегічного планування.

Стаття 14. Основні напрями економічної та бюджетної політики (Бюджетна декларація).

1. Основні напрями економічної та бюджетної політики (Бюджетна декларація) розробляються на плановий та два наступних роки з метою реалізації Стратегії розвитку України та Програми діяльності Кабінету Міністрів України щороку центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, разом з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики до 1 травня року, що передує плановому.

2. Кабінет Міністрів України не пізніше 15 травня року, що передує плановому, розглядає та схвалює проект Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) і у триденний строк подає його до Верховної Ради України для розгляду та затвердження постановою про Основні напрями економічної та бюджетної політики (Бюджетну декларацію).

3. Складовою частиною Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) є План співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, який складається та затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку.

4. Проект Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) розробляється з урахуванням основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України (зокрема показників номінального і реального валового внутрішнього продукту, індексів споживчих цін та цін виробників промислової продукції, рівня безробіття) та відображає:

- 1) цілі та пріоритети соціально-економічного розвитку на плановий рік та два роки, наступні за плановим;
  - 2) результати аналізу та основні проблеми соціально-економічного розвитку за попередні періоди, огляд світових тенденцій та прогнозів;
  - 3) основні завдання економічної політики в розрізі сфер діяльності на плановий та два наступні роки (зокрема грошово-кредитна, інвестиційна, соціальна, зовнішньоекономічна, галузева);
  - 4) основні завдання бюджетної політики на плановий та два наступні періоди, зокрема щодо граничного обсягу дефіциту (профіциту) державного бюджету, частки прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу і граничного обсягу надання державних гарантій, обсягу державних капітальних вкладень, пріоритетних напрямів (сфер, галузей) капітальних вкладень, розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення;
  - 5) основні завдання податкової політики на плановий та два наступні роки;
  - 6) перелік пріоритетних цільових програм на плановий та два роки, наступні за плановим;
  - 7) взаємовідносини державного бюджету з місцевими бюджетами, включаючи обґрунтування питомої ваги місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України;
  - 8) інші питання, необхідні для складення стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України, проєктів Державного бюджету України та місцевих бюджетів;
  - 9) очікувані результати реалізації пріоритетів планового року.
5. Основні напрями економічної та бюджетної політики (Бюджетна декларація) є основою для розроблення Державного бюджету України на плановий бюджетний період та для розробки стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України.
6. У разі внесення до Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) змін, що стосуються обсягів фінансування з Державного бюджету України завдань Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації), вносяться відповідні зміни до Державного бюджету України.
7. У разі внесення до Державного бюджету України, або до прогнозних показників Державного бюджету України, змін, що стосуються обсягів фінансування завдань Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) вносяться відповідні зміни до стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України та, за необхідності, до річних планів роботи центральних органів виконавчої влади.
- Передбачається щорічне оновлення Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) з додаванням одного року.

Стаття 15. Плани реалізації регіональних стратегій розвитку.

1. Плани реалізації регіональних стратегій розвитку розробляються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади на строк дії відповідної стратегії протягом місяця після її прийняття та щорічно переглядаються.
  2. Плани реалізації регіональних стратегій розвитку затверджуються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади.
  3. План реалізації регіональних стратегій розвитку передбачає заходи, обсяги і джерела фінансування з визначенням індикаторів результативності їх виконання та є основою для розроблення інвестиційних проєктів, спрямованих на розвиток регіонів.
- До планів реалізації регіональних стратегій розвитку додаються переліки міжрегіональних та регіональних цільових програм та інвестиційних проєктів.

Стаття 16. Стратегічні плани діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України.

1. Стратегічний план діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України складається щороку на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди на реалізацію Стратегії розвитку України та на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України у межах Прогнозу економічного і соціального розвитку України та на основі Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації), відповідно до Бюджетного кодексу України виходячи із завдань і функцій центрального органу виконавчої влади та з урахуванням результатів виконання стратегічного плану діяльності центрального органу виконавчої влади за попередній і поточний роки.

2. У стратегічному плані діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України відображаються:

- 1) мета діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України;
- 2) аналіз поточної ситуації та оцінка факторів впливу;
- 3) стратегічні цілі, завдання та показники результатів їх виконання (показники результатів виконання завдань на наступні за плановим два бюджетні періоди носять індикативний характер);
- 4) шляхи виконання стратегічних цілей і завдань у плановому та наступних за плановим двох бюджетних періодах.

3. До стратегічного плану діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України додаються:

- 1) перелік цільових програм з визначенням завдань, заходів з їх виконання, показників очікуваних результатів та обсягів фінансування (показники очікуваних результатів та обсяги фінансування на наступні за плановим два бюджетні періоди носять індикативний характер);
- 2) перелік інвестиційних проектів з визначенням їх етапів, заходів з виконання, показників очікуваних результатів і ефективності та обсягів фінансування (показники очікуваних результатів і ефективності та обсяги фінансування на наступні за плановим два бюджетні періоди носять індикативний характер);
- 3) перелік бюджетних програм з визначенням основних результативних показників та обсягів фінансування (основні результативні показники та обсяги фінансування на наступні за плановим два бюджетні періоди носять індикативний характер);
- 4) у разі необхідності – інші матеріали (розрахунки, обґрунтування, заходи щодо забезпечення міжвідомчої взаємодії).

4. Стратегічний план діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України:

- 1) розробляється відповідним центральним органом виконавчої влади у місячний строк після схвалення Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) та у межах індикативних обсягів видатків, визначених в Основних напрямках економічної та бюджетної політики (Бюджетній декларації);
- 2) вноситься на розгляд Кабінету Міністрів України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, та з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики;
- 3) розглядається Кабінетом Міністрів України одночасно з проектом Державного бюджету України на відповідний бюджетний період;

- 4) приводиться у відповідність з показниками Державного бюджету України на відповідний бюджетний період у місячний строк після опублікування закону про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період у межах визначених прогнозних обсягів видатків;
- 5) вноситься на розгляд Кабінету Міністрів України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, та з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики;
- 6) затверджується Кабінетом Міністрів України;
- 7) зміни до стратегічного плану діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України вносяться в порядку визначеному в підпунктах 5 та 6 частини четвертої цієї статті.

Передбачається щорічне оновлення стратегічного плану діяльності міністерства, центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України з додаванням одного бюджетного періоду.

5. Порядок розроблення і виконання стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України, на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди визначає Кабінет Міністрів України.

Стаття 17. Річні плани роботи центральних органів виконавчої влади.

1. Річний план роботи центрального органу виконавчої влади складається щороку на плановий рік (який співпадає з плановим бюджетним періодом) для виконання, затвердженого Кабінетом Міністрів України плану діяльності відповідного міністерства або центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, виходячи з завдань і функцій центрального органу виконавчої влади.

2. У річному плані роботи центрального органу виконавчої влади відображаються:

- 1) заходи, необхідні для виконання завдань на плановий період з визначенням виконавців та строків;
- 2) заходи з розвитку функціональних можливостей та поліпшення стану організації роботи центрального органу виконавчої влади на плановий рік.

3. Річний план роботи міністерства затверджується відповідним міністром.

Річний план роботи центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра, затверджується відповідним міністром за поданням керівника цього органу.

Річний план роботи центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом затверджується керівником такого органу.

Річний план роботи державного колегіального органу затверджується керівником такого органу.

4. Вимоги до розроблення і виконання річних планів роботи центральних органів виконавчої влади визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 18. Стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Розроблення, затвердження та виконання стратегічних планів розвитку суб'єктів господарювання державного сектору економіки здійснюється згідно вимог Господарського кодексу України та Закону України "Про управління об'єктами державної власності".

Стаття 19. Цільові програми.

Розроблення, затвердження та виконання цільових програм здійснюється згідно вимог Закону України "Про цільові програми".

РОЗДІЛ III

УЧАСНИКИ ДЕРЖАВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Стаття 20. Учасники державного стратегічного планування.

1. Учасниками державного стратегічного планування є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, державні колегіальні органи, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, Національна академія наук України та суб'єкти господарювання.

Стаття 21. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері державного стратегічного планування.

1. Кабінет Міністрів України у сфері державного стратегічного планування:

- 1) розглядає, схвалює та подає на затвердження Верховній Раді України проект Стратегії розвитку України;
- 2) затверджує Державну стратегію регіонального розвитку;
- 3) розглядає, схвалює та подає Верховній Раді України проект Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації) для прийняття постанови про Основні напрями економічної та бюджетної політики (Бюджетну декларацію);
- 4) затверджує стратегічні плани діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України;
- 5) визначає порядок розроблення, погодження, моніторингу та оцінки документів стратегічного планування, у тому числі Державної стратегії регіонального розвитку України, стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України;
- 6) розглядає узагальнені звіти про моніторинг та оцінку документів державного стратегічного планування.

Стаття 22. Повноваження Національного банку України у сфері державного стратегічного планування.

1. Повноваження Національного банку України у сфері державного стратегічного планування визначаються Законом України "Про Національний банк України".

Стаття 23. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, у сфері державного стратегічного планування.

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики економічного розвитку, у сфері державного стратегічного планування:

- 1) є головним розробником проектів:
  - Стратегії розвитку України;
  - Прогнозу економічного і соціального розвитку України;
  - Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації);
  - Плану співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, як складової частини проекту Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації).
- 2) координує роботу з розроблення документів державного стратегічного планування;
- 3) визначає структуру та розробляє методичні рекомендації щодо підготовки документів стратегічного планування;
- 4) схвалює Прогноз економічного і соціального розвитку України;

- 5) затверджує Перелік основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України;
- б) подає пропозиції щодо впровадження сучасних технологій державного прогнозування та державного стратегічного планування соціально-економічних процесів;
- 7) погоджує проекти стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України, на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди.

Стаття 24. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики у сфері державного стратегічного планування.

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики у сфері державного стратегічного планування:

- 1) розробляє разом з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, проект Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації);
- 2) розробляє прогноз Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди, як складову частину проекту Основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації);
- 3) погоджує проекти стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України, на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди.

Стаття 25. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної регіональної політики, у сфері державного стратегічного планування.

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної регіональної політики, у сфері державного стратегічного планування:

- 1) є головним розробником проекту Державної стратегії регіонального розвитку
- 2) забезпечує організаційне та методичне забезпечення розроблення проектів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації;
- 3) проводить моніторинг результатів та оцінку результативності Державної стратегії регіонального розвитку України.

Стаття 26. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері освіти і науки у сфері державного стратегічного планування.

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері освіти і науки, розробляє прогноз науково-технологічного розвитку як складову частину Стратегії розвитку України.

Стаття 27. Повноваження інших центральних органів виконавчої влади у сфері державного стратегічного планування.

1. Центральні органи виконавчої влади у сфері державного стратегічного планування беруть участь спільно з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади у підготовці відповідно до своїх повноважень проектів:

- Стратегії розвитку України;
- Державної стратегії регіонального розвитку України;
- Прогнозу економічного і соціального розвитку України;

- основних напрямів економічної та бюджетної політики (Бюджетної декларації);
- стратегічних планів діяльності міністерств, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України.

Стаття 28. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері державного стратегічного планування.

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у сфері державного стратегічного планування:

- 1) розробляють проекти регіональних стратегій розвитку;
- 2) розробляють і затверджують плани реалізації регіональних стратегій розвитку;
- 3) забезпечують виконання планів реалізації регіональних стратегій розвитку;
- 4) готують звіти про:
  - стан реалізації регіональних стратегій розвитку;
  - виконання планів реалізації регіональних стратегій розвитку.

Стаття 29. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері державного стратегічного планування.

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради у сфері державного стратегічного планування:

- 1) затверджують регіональні стратегії розвитку та зміни до них;
- 2) здійснюють контроль за реалізацією регіональних стратегій розвитку.

Стаття 30. Повноваження Національної академії наук України у сфері державного стратегічного планування.

1. Національна академія наук України:

- 1) бере участь у підготовці наукових оцінок і прогнозів суспільно-політичного, соціально-економічного і культурного розвитку держави, її економічного становища, розробленні відповідних пропозицій і рекомендацій з цих питань;
- 2) розробляє демографічний прогноз, що додається до Стратегії розвитку України, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 31. Повноваження суб'єктів господарювання у сфері державного стратегічного планування.

1. Суб'єкти господарювання у сфері державного стратегічного планування:

- 1) беруть участь у розробленні документів державного стратегічного планування, зокрема інвестиційних проектів, національних та регіональних інвестиційних проектів, та їх виконанні;
- 2) у межах державно-приватного партнерства подають інформацію про прогнози та плани розвитку їх діяльності;
- 3) розробляють і подають центральним органам виконавчої влади на погодження фінансові плани (для категорій суб'єктів господарської діяльності, для яких це передбачено законодавством).

РОЗДІЛ IV ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 лютого 2015 року.
2. Визнати таким, що втратив чинність, Закон України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 25, ст. 195).
3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:
  - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
  - забезпечити перегляд і приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Голова
Верховної Ради України

ДОКУМЕНТИ, ЩО БУЛО РОЗРОБЛЕНО ПАРТНЕРСЬКИМИ МІСТАМИ

ДОКУМЕНТ 1

Місто Северодонецьк, Луганська область.

ПІЛОТНА МАТРИЦЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ

Кроки аналізу соціально-економічного впливу заходів програми

1. Уточнення статистичних та демографічних характеристик громади (класифікація за віком, статтю, працездатністю, національністю, мовою, віросповіданням, тощо).

Станом на 01 січня 2014 року населення Северодонецької міської ради (м Северодонецьк, смт Борівське, смт Сиротине, смт Воронове, смт Метьолкіне) складає 119 569 осіб, в тому числі м. Северодонецьк – 108 701 особа.

Доросле населення віком від 35 років – 73 936 осіб

Молодь віком від 14 до 35 років – 31 874 особи

Чоловіки – 53 561 особа

Жінки – 66 098 осіб

Населення, що перебуває у працездатному віці – 70 130 осіб

(Данні за національністю, мовою та віросповіданням не фіксуються)

2. Визначення чутливих груп громади та їх долі серед загальної чисельності населення:

	Ознака групи	Характеристика групи	Чисельність	Відсоток від загальної кількості
1	Інваліди/ інваліди віком 14–35 років	Дана категорія населення перебуває на обліку в Управлінні праці та соціального захисту населення Северодонецької міської ради. У 2014 році 827 інвалідам дитинства було призначено та виплачено 12 821, 887 тис. грн. державної соціальної допомоги. Кількість інвалідів, які отримують пенсію в Управлінні пенсійного фонду України у м. Северодонецьку складає 8 195 осіб. Всього: 9 022 особи з інвалідністю.	9 022/280	7,5 % / 0,23 %
2	Безробітні	Протягом 2014 року до Северодонецького центру зайнятості звернулось 7237 осіб, отримали статус безробітного 4 035 осіб, було працевлаштовано 1 800 осіб (в тому числі 692 – безробітні). 46 осіб з безробітних отримали одноразову допомогу для заняття підприємницькою діяльністю (всього на суму 703 259,00 грн.). До Центру зайнятості також звернулись 274 інваліди (153 безробітних), були працевлаштовані 82 особи (в тому числі 18 безробітних).	4 035 (отримали статус безробітного у 2014 році).	3,37 %
3	Населення пенсійного віку	За даними Управління пенсійного фонду України у м. Северодонецьку станом на 01 січня 2015 року середній розмір пенсії складає 1 787, 76 грн. У 2014 році пенсіонери міста отримали пенсії на загальну суму 971, 719 тис. грн.	58 126	48,61 %

	Ознака групи	Характеристика групи	Чисельність	Відсоток від загальної кількості
4	Вагітність/ материнство	У м. Сєверодонецьку у 2014 році в Управлінні праці та соціального захисту населення були зафіксовані наступні категорії населення, які отримують допомогу сім'ям з дітьми: по вагітності та пологам, матері-одиначки, по народженню дитини, отримання аліментів, усиновлення, догляд за дитиною до досягнення нею 3-річного віку. Всього 4115 сімей. У 2014 році дані сім'ї отримали виплати на суму 64 836 419,74 грн.	420/4 115 сімей	0,35 % (вагітні жінки)
5	Люди з низьким рівнем доходу	Дана категорія громадян перебуває на обліку в Управлінні праці та соціального захисту населення. У 2014 році малозабезпеченими сім'ями було отримано близько 3,00 млн. грн.	293 сім'ї (близько 600 осіб)	0,5 %

3. Перевірка логіки програми за допомогою контрольного списку запитань

Перевірочне запитання	Так	Ні	Коментар
Чи визначено в програмі територію на якій буде виконуватись програма?	+		м. Сєверодонецьк
Чи визначено часові рамки для реалізації програми та окремих її заходів?	+		2012-2016 роки
Чи визначено розмір витрат для реалізації заходів програми?	+		54,00 тис. грн. на рік
Чи визначено джерела надходження коштів, які потрібні для реалізації заходів програми?	+		
Чи відповідає формулювання загальної мети та конкретних цілей програми критеріям SMART?			Частково
Чи визначено цільову групу програми? (групи та спільноти, яких безпосередньо торкнеться дія програми)	+		
Чи визначено бенефіціарів програми? (ті, хто отримують користь в довгостроковій перспективі на рівні суспільства)		-	
Чи визначено результати виконання програми? (перевірити на відповідність критеріям SMART)	+		Кожного року розробляється проект рішення про хід виконання програми, який затверджується на сесії міської ради.
Чи відповідає основна діяльність заявленим цілям?	+		
Чи визначено індикатори досягнення очікуваних результатів?	+		
Чи визначено джерела інформації для отримання інформації по індикаторам досягнень?	+		
Чи визначено особливі умови які можуть вплинути на хід виконання програми?	+		

4. Визначення категорій впливу, які є важливими для прийняття рішень щодо ефективності / доцільності програми (робота, час, ресурси, безпека, послуги ...)

5. Визначення впливу заходів програми на чутливі групи населення (МАТРИЦЯ)

Чутливі групи населення	Категорія впливу				
	Праця	Час	Ресурси	Безпека	Послуги
Група № 1 інваліди	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний
Група № 2 безробітні	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний
Група № 3 Населення пенсійного віку	нейтральний	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний
Група № 4 Вагітність/материнство	нейтральний	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний
Група № 5 Люди з низьким рівнем доходу	нейтральний	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний

Характер впливу - позитивний / нейтральний / негативний

ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ

Визначення:

Загальна мета (Overall objective) - мета, на досягнення якої спрямовано програму, як програма намагається змінити ситуацію, що існує зараз.

Специфічні завдання (Specific objectives) - нова ситуація, яку програма має створити, те що має бути "на виході" для досягнення загальної мети.

Очікувані результати (Expected results) - результати, які мають бути під контролем структурного підрозділу міської ради, який відповідає за виконання програми.

Дії (Activities) - те що треба зробити в рамках програми для досягнення очікуваних результатів.

Індикатори досягнень, які можна об'єктивно перевірити (Objectively verifiable indicators of achievement) - показники (прямі або непрямі), що демонструють прогрес виконання програми в досягненні мети, завдань та результатів і виконання дій.

Джерела та засоби перевірки (Sources and means of verification) - джерела інформації та методи, що застосовуються для демонстрації досягнення мети, виконання завдань, підтвердження очікуваних результатів та виконання дій.

Обов'язкові умови (Assumptions) - важливі події, умови, рішення або інші фактори, які знаходяться поза впливом/контролем проекту, що є необхідними для підтримання прогресу у досягненні мети, виконанні завдань, досягненні очікуваних результатів та виконання дій.

Запитання до Цілі програми за критеріями SMART

Чи зрозуміло з формулювання чого треба досягти?

Чи є можливість досягнути ціль (достатньо часових, матеріальних, людських ресурсів)?

Який механізм досягнення цілі? Чи заплановані дії сприятимуть досягненню цілі?

За який період треба досягти ціль?

За якими показниками можна виміряти прогрес та те що ціль досягнуто?

S	Specific	Конкретне визначення	Чого треба досягти?
M	Measurable	Можливість виміряти	Як це виміряти? Які показники використовувати?
A	Achievable	Можливість досягти	Чи по силам це в цій ситуації?
R	Realistic	Реалістичність	Який механізм? Яким чином ваші дії сприятимуть досягненню цілі?
T	Timely	Своєчасність	За який період? В який момент та в якій послідовності? Яким чином ви дізнаєтесь що досягли успіху?

ДОКУМЕНТ 2

ПІЛОТНА МАТРИЦЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ

НАЗВА ПРОГРАМИ:

Міська програма реалізації державної молодіжної та сімейної політики на території міста Лисичанськ на 2011 – 2015 роки

Назва заходу програми:

Забезпечення медичного догляду за дітьми, щорічного оздоровлення, у разі потреби санаторно-курортного лікування

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?			Розробка даного заходу була чітко орієнтована на учнівську та студентську молодь пільгових категорій
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?	+		Інформація про заклади оздоровлення та відпочинку, заклади санаторно-курортної спрямованості була розміщена на офіційному сайті міської ради
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

Важливо враховувати інтереси нижче перерахованих вразливих груп:

- інвалідність
- стать
- сексуальна орієнтація
- вік
- віросповідання та переконання
- вагітність / материнство
- люди за межею бідності / люди з низьким рівнем доходу
- бездомні
- колишні в'язні
- люди з низьким рівнем грамотності
- мешканці віддалених / сільських районів

Назва заходу програми:
Забезпечення надання психологічної, соціально-педагогічної правової допомоги сім'ям

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Пропозиція щодо включення цього заходу до програми належала ЦСССДМ та службі у справах дітей і орієнтована на роботу з сім'ями пільгових категорій, в яких існують наявні проблеми.
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?		-	
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?		-	
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

Назва заходу програми:
Проведення акцій-поздоровлень з нагоди Міжнародного дня захисту дітей, Дня святого Миколая, Нового року та Різдва Христового

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?			Розробка цього заходу була чітко орієнтована на учнівську та студентську молодь найбільш вразливих категорій (дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей - інвалідів, дітей із сімей які опинились в складних життєвих обставинах тощо)
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?			Інформація про проведені заходи була розміщена на офіційному сайті міської ради
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?			
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

**Назва заходу програми:
Забезпечення підбору та надання квартир для сімей,
в яких народилася двійня, трійня та більше дітей**

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Пропозиція щодо включення цього заходу до програми належала відділу з обліку, розподілу, обміну та приватизації житла
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?		-	
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?		-	
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?		-	
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

**Назва заходу програми:
Забезпечення організації проведення теле-, радіопередач з питань
підвищення ролі в сім'ї як основи суспільства**

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Розробка цього заходу була чітко орієнтована на сім'ї різних категорій. Пропозиція щодо включення цього заходу до програми належала відділу з питань внутрішньої політики, зв'язкам з громадськістю та ЗМІ, відділу у справах сім'ї, молоді та спорту
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?			Інформація з питань підвищення ролі сім'ї в суспільстві була розміщена на офіційному сайті міської ради
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?		-	
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

Назва заходу програми	Вплив (тобто описати потенційний вплив на гендерну рівність)	Позитивний / негативний	Групи населення, які піддаються впливу	Кількість людей, які відчули вплив	Ймовірність дії впливу (певно / ймовірно / можливо / важко визначити)	Сила впливу (великий вплив / середній вплив / слабкий вплив)	Інші коментарі (додаткові підтвердження та питання)
Забезпечення медичного догляду за дітьми, щорічного оздоровлення та відпочинка, у разі потреби санаторно-курортного лікування	вплив на повсякденне життя, оздоровлення та відпочинок, дозвілля дітей та підлітків	позитивний	учнівська та студентська молодь пільгових категорій віком від 7 до 16 років	2011 р.- 4682 2012 р.- 5449 2013 р.- 6283 2014 р.- 2275	певно	великий вплив	-
Забезпечення надання психологічної, соціально-педагогічної правової допомоги сім'ям	вплив на повсякденне життя	позитивний	різні групи	не рахували	певно	великий вплив	-
Проведення акцій-поздоровлень з нагоди Міжнародного дня захисту дітей, Дня святого Миколая, Нового року та Різдва Христового	Вплив на повсякденне життя, вплив на можливості, в межах яких хлопці та дівчата різних пільгових категорій можуть брати участь у процесах взаємовідносин	позитивний	учнівська та студентська молодь пільгових категорій	2011 р.- 490 2012 р.- 538 2013 р.- 814 2014 р.- 325	певно	великий вплив	-
Забезпечення підбору та надання квартир для сімей, в яких народилася двійня, трійня та більше дітей	-	позитивний	багатодітні сім'ї	11 сімей	певно	великий вплив	-
Забезпечення організації проведення теле-, радіо-передач з питань підвищення ролі в сім'ї як основи суспільства	-	позитивний		не рахували	ймовірно	середній вплив	-

Начальник відділу у справах сім'ї, молоді та спорту

Н. П. Нецвет

Бойченко В.П., 7-33-22.

ДОКУМЕНТ 3

ПІЛОТНА МАТРИЦЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ

Назва заходу програми:
 Організація та проведення "Школи лідера" для лідерів учнівського та студентського самоврядування за темою "Шлях до успіху"

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Розробка даного заходу була чітко орієнтована на учнівську та студентську молодь.
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?	+		Всі, хто мав бажання, могли отримати інформацію на сайті міської ради.
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		Серед заходів "Школи лідерів" були наступні: - Майстер-клас "Ораторство - шлях до успіху" - Тренінг "Ініціатива - шлях до успіху" - Тренінг "Пошук ресурсів для реалізації ініціативи" - Тренінг "Здоров'я - шлях до успіху" (позитивні емоційні образи, презентація проекту Ради Європи "Enter!" в Луганській області, заповнення анкет по доступності консультацій з питань здоров'я та соціальних послуг). - Тренінг "Інтернет - шлях до успіху" - (нетикет, погрози, розробка змісту уроку інтернет-безпеки) - Аналіз потреб. - Обговорення ідей майбутніх проектів.
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонуваним заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

Важливо враховувати інтереси нижче перерахованих вразливих груп:

- інвалідність
- стать
- сексуальна орієнтація
- вік
- віросповідання та переконання
- вагітність / материнство
- люди за межею бідності / люди з низьким рівнем доходу
- бездомні
- колишні в'язні
- люди з низьким рівнем грамотності
- мешканці віддалених / сільських районів

Назва заходу програми:
Організація та проведення заходів, присвячених Дню молоді

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?		-	
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	Кожного року в рамках проведення Дня молоді проводяться заходи, які наступного року не повторюються.

Назва заходу програми:
Організація та проведення заходів, присвячених Дню студента

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Розробка даного заходу була чітко орієнтована на студентську молодь.
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?		-	Представники вразливих груп можуть і не бути студентами.
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	Кожного року студенти самі пропонують, в яких заходах вони б хотіли взяти участь.

**Назва заходу програми:
Проведення конкурсу "Я - Президент" серед учнівської молоді**

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Пропозиція щодо включення цього заходу до програми належала управлінню освіти і орієнтована на учнівську молоддь.
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?		-	
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?		-	
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?		-	
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

**Назва заходу програми:
Проведення флешмобів за різними ідеями та завданнями**

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Ініціатива щодо включення цього заходу до програми належала громадським активістам, серед яких були і представники вразливих груп: інваліди, за віком.
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?	+		Розповсюджено активістами.
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

**Назва заходу програми:
Проведення конкурсу соціальних проєктів**

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?	+		Даний захід був запропонований виходячи з практичного досвіду.
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?	+		
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		Розробка заходу була орієнтована на всі вікові групи молоді, включаючи й іншу вразливість.
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

**Назва заходу програми:
Проведення молодіжних квестів та фотокросінгів**

	Питання	Так	Ні	Коментар / Пояснення
1	Пропонований захід позитивно впливає на жінок?	+		
2	Пропонований захід позитивно впливає на чоловіків?	+		
3	Чи були залучені представник усіх вразливих груп до розробки заходів програми, чи проводились консультації? Якщо так, то поясніть яким чином? Якщо ні, то поясніть чому?		-	Ідея запропонована представниками студентської молоді.
4	Чи було презентовано відповідну інформацію по програмі представникам всіх вразливих груп?		-	
5	Чи доступні фактично та фізично для усіх вразливих груп потенційні вигоди / переваги від виконання заходу програми?	+		
6	Чи були інтегровані в заходи програми гендерно-відчутні результати або напрямки діяльності?	+		
7	Чи потрібна якась модифікація або альтернатива пропонованим заходам для того щоб вирівняти / збалансувати позитивний вплив на всі вразливі групи? Зазначте які зміни потрібно внести.		-	

Назва заходу програми	Вплив (тобто описати потенційний вплив на гендерну рівність)	Позитивний / негативний	Групи населення, які піддаються впливу	Кількість людей, які відчули вплив	Ймовірність дії впливу (певно / ймовірно / можливо / важко визначити)	Сила впливу (великий вплив / середній вплив / слабкий вплив)	Інші коментарі (додаткові підтвердження та питання)
Організація та проведення "Школи лідера" для лідерів учнівського та студентського самоврядування за темою "Шлях до успіху"	вплив на міжособистісні та групові зв'язки, стабільність, послуги та можливості, вплив на можливості, в межах яких жінки та чоловіки, різні соціальні групи можуть брати участь у процесах прийняття рішень на різних рівнях влади	Позитивний	Учнівська та студентська молодь віком від 14 до 23 років	Всі присутні на заході, їх подальше оточення	певно	великий вплив	
Організація та проведення заходів, присвячених Дню молоді	вплив на повсякденне життя, трудові відносини, відпочинок та дозвілля	Позитивний	Різні групи	Не рахували	ймовірно	середній вплив	*
Організація та проведення заходів, присвячених Дню студента	вплив на міжособистісні та групові зв'язки, стабільність, послуги та можливості, вплив на можливості, в межах яких жінки та чоловіки, різні соціальні групи можуть брати участь у процесах прийняття рішень на різних рівнях влади, вплив на повсякденне життя, трудові відносини, відпочинок та дозвілля	Позитивний	Переважно студентська та учнівська молодь, але можуть бути і різні групи	Не рахували	певно	великий вплив	
Проведення конкурсу "Я - Президент" серед учнівської молоді	вплив на повсякденне життя, відпочинок та дозвілля, вплив на міжособистісні та групові зв'язки, вплив на можливості, в межах яких жінки та чоловіки, різні соціальні групи можуть брати участь у процесах прийняття рішень	Позитивний	Учнівська молодь	Всі присутні на заході, їх подальше оточення	певно	середній вплив	
Проведення флешмобів за різними ідеями та завданнями	вплив на повсякденне життя, вплив на міжособистісні та групові зв'язки, вплив на можливості, в межах яких жінки та чоловіки, різні соціальні групи можуть брати участь у процесах прийняття рішень	Позитивний	Різні групи	Не рахували	певно	великий вплив	

* На заходах бувають різні групи населення, але не всі вони фіксуються